

Mezinárodní měnová soustava

Ing. Dagmar Palatová

Mezinárodní peníze

- *funkce peněz (obecně):*
  1. *prostředek směny*
  2. *jednotka zúčtování*
  3. *uchovatel hodnoty*
- *funkce mezinárodních peněz:*
  1. *mezinárodní obchodní měna*
  2. *mezinárodní rezervní měna*

Měnové systémy

- *až do 70. let 19. století existovaly:*
  - *zlatý standard (zaštitovala Velká Británie)*
  - *stříbrný standard (Německo, Holandsko, Skandinávie, Latinská Amerika a Orient)*
  - *bimetalistický systém (Francie, USA)*
    - *Latinská mincovní unie (1865) – Francie, Belgie, Švýcarsko, Itálie*
  - *nesměnitelné papírové bankovky (Rusko, Rakousko-Uhersko, Itálie a Řecko)*

Zavedení zlatého standardu

- *Německo po Prusko-francouzské válce zavedlo zlatou marku*
- *⇒ příliv stříbra do Francie ⇒ inflace ⇒ přechod Francie na zlatý standard*
- *nová naleziště stříbra ⇒ inflace ⇒ 1874 Holandsko, vzápětí Norsko, Švédsko, Dánsko*
- *po občanské válce USA (1879)*
- *1892 Rakousko-Uhersko*
- *1897 Rusko, Japonsko*

1914 - 59 zemí

Teorie zlatého standardu

- *Podmínky fungování:*
  1. *pevně určený obsah zlata, tzv. par*
  2. *povinnost monetární autority vyměnit domácí měnu za zlato*
  3. *možnost neomezeně dovážet a vyvážet zlato*
  4. *nesměla být prováděna sterilizace přílivu zlata*
- *základem je Humův zákon (vyrovnání množství zlata mezi zeměmi - viz přednáška 2 ze ZEI jaro 2007) a mechanismus úrokových měr*
- *automatické dosahování rovnováhy*

Praktické fungování zlatého standardu

- *rozpory proti teorii:*
  - *centrální banky udžovaly zásobu zlata a tak ovlivňovaly cenovou hladinu*
  - *zásobu zlata země mohly ovlivnit půjčkami*
  - *na velikost zlatých rezerv měla platební bilance malý vliv*
- *úloha Velké Británie a libry*
  - *mezi léty 1860-1914 bylo 60 % svět. obchodu realizováno v librách*
  - *závislost na stabilitě libry*
  - *“nesobeckost” Velké Británie*

Období po I. světové válce

- *úspěšlivá snaha o návrat zlatého standardu*
- *jenže*
  - *země i jejich měny byly válkou oslabené (výrazné znehodnocení oproti dolaru)*
  - *cenové hladiny zemí se vyvíjely různě*
  - *neznalost fungování zlatého standardu - chyběla velmoc*
- *situace:*
  - *USA - 1919 návrat ke zlatému standardu*
  - *převálečná parita - Velká Británie, Švýcarsko, Holandsko (striktní deflační politika)*
  - *nová měna Rakousko, Maďarsko, Polsko, Německo, Ruko*
  - *devalvace měny - Francie (20 %), Belgie (14,3 %), Itálie (25 %)*

I. Standard zlatého slitku

- *limitovaná možnost směny peněz za zlato - určení minimálního množství nutného ke směně*
- *důvody - země s limitovanou zásobou zlata tak omezovaly jeho užití pro vnitřní účely ve prospěch mezinárodních transakcí*

2. Systém zlaté devizy

- *ještě větší omezení než předchozí systém*
- *měny zúčastněných zemí udržovaly pevný kurz k měnám, kter za zlato nějakou formou směnitelné byly*
- *počátek již v 19. století*
- *důvody - země, které neměly žádné nebo jen minimální množství zlatých rezerv a tak nemohly připoutat svou měnu ke zlatu*

Kolaps systému

- *nešlo o čistý standard, ale o modifikovaný ⇒ zvýšení držení deviz jako rezerv ⇒ pyramidový efekt - devalvovala měna, snížila se hodnota rezerv dalších zemí*
- *většina měn byla nadhodnocena (např. Velká Británie) či podhodnocena (např. Francie)*
- *zlato proudilo do zemí, které ho nepotřebovaly (rezervy USA 4 mld . dolarů, závazky jen 0,6 mld. dolarů)*
- *1926 - připojeno 26 zemí*

Kolaps systému

- *Velká krize $\Rightarrow$ rychlý kolaps systému*
- *útěk od všech forem zlatého standardu*
- *postupný zánik atributů systému:*
  - *směnitelnost měn za zlato*
  - *volná ražba mincí*
  - *možnost vývozu zlata*
- *zlato bylo staženo z peněžního oběhu a nadále používáno jako mezinárodní rezervní měna*

Kolaps systému - 30. léta

- *roztočil se kolotoč devalvací a odvetných devalvací*
- *omezení na straně dovozu*
- *propad mezinárodního obchodu na 30 % předkrizového stavu*
- *vznik “měnových bloků”*

Konference v Bretton-Woods

- červenec 1944
- USA vypracovali tzv. *Whiteův plán*, Velká Británie *Keynesův plán* ⇒ kompromis
- ustanoví *Mezinárodního měnového fondu* a *Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj*
- *nová situace - centrální ovlivňování mezinárodní spolupráce prostřednictvím nadstátních finančních institucí*

Mezinárodní měnový fond

- *(International Monetary Fund - IMF)*
- *základní cíle:*
  - *poskytování úvěrů na krytí deficitů platebních bilancí*
  - *zavedení vzájemné směnitelnosti národních měn*
- *další cíle:*
  - *postupné odstraňování překážek bránících volnému pohybu zboží a služeb mezi zeměmi*
  - *vytváření mnohostranného mezinárodního obchodního a platebního styku*
  - *rozvíjení měnové spolupráce*
  - *přispívat k růstu výroby a světového obchodu*

Mezinárodní měnový fond

- *IMF přežil zánik Bretton-Woodského systému*
- *postupným vývojem na devizových trzích IMF upravuje svoje cíle:*
  - *politika v oblasti mezinárodní likvidity*
  - *regulace rostoucího dluhového problému rozvojových zemí*
  - *výzkumně-informační a poradenská činnost*

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

- *(International Bank for Reconstruction and Development - IBRD)*
- *cílem bylo poskytovat úvěry na poválečnou obnovu*
- *banka se zaměřila na poskytování úvěrů na konkrétní projekty ekonomik*
  - *projekty zaměřené např. na rozvoj ekonomiky, vzdělání, komunikační systémy, na ochranu životního prostředí apod.*
  - *od 80. let zaměření na rozvojové země*

Skupina světové banky

- *IBRD – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj*
- *IDA – Mezinárodní sdružení pro rozvoj*
- *IFC – Mezinárodní finanční korporace*
- *MIGA – Agentura pro poskytování mnohostranných investičních záruk*
- *ISCID – Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů*

Fungování Bretton-Woodu

- *požadavky na členské země:*
  1. *vzájemná směnitelnost měn (až v 50. letech)*
  2. *pevné směnné kurzy (povinnost intervence)*
  3. *závazek USA kdykoliv směnit dolary za zlato (35 dolarů za unci zlata)*
  4. *poskytování úvěrů členským zemím přes IMF v případě problémů s PB*
- *60. léta - nedostatek dolarů*
  1. *prudký nárůst mezinárodního obchodu*
  2. *deficity platebních bilancí*

Rozpad Bretton-Woodu

- *1961 Zlatý pool - snaha o zabránění devalvaci dolaru*
- *1968 rozpuštění pool, zastavení intervenování, zavedení dvojího trhu se zlatem*
- *1971 devalvace USD z 35 na 38 za unci, zrušení směnitelnosti za zlato*
- *1973 jednotlivé státy opouští systém pevných kurzů, devalvují, přechod na systém volně pohyblivých kurzů, v prosinci rozšířeno oscilační pásmo $\pm 2,25\%$*
- *1973 další devalvace na 42,22 USD za unci*

SDR - zvláštní práva čerpání

- *Special Drawing Rights*
- *zavedeny 1969*
- *speciální měnová jednotka, dodnes používaná na účtech IMF*
- *emituje ji IMF*
- *každá země může mít určitou sumu SDR podle své členské kvóty*
- *SDR - mezinárodní zúčtovací jednotka*
- *zlato → USD → koš 16 měn (1974) → koš 5 měn (1981) → koš 4 měn (2002)*

Post Bretton-Woodský systém

- *poprvé v historii úplné oddělení světového měnového systému od jakékoli komodity*
- *jeden z faktorů vedoucí k inflaci v 70. letech*
- *situace vedla k osamostatňování centrálních bank*
- *1976 konference na Jamajce - nový mezinárodní měnový systém*
  - *oficiální používání volného floatingu*
  - *omezení funkce zlata*
  - *část funkcí, které zlato plnilo, nahrazeno SDR*

Evropská měnová unie

- *nejvýznamnější část Maastrichtských smluv*
- *proces v několika etapách*
  1. *1990 - 1993 - odstranění posledních překážek volného pohybu kapitálu*
  2. *od 1994 vytvoření Evropského měnového institutu a sledování konvergenčních kritérií*
  3. *od 1999 - vytvoření společné měny - eura*
  4. *1. 1. 2002 - používání fyzických peněz*

Evropský měnový systém

- *floating* měl vytvořit příznivé prostředí s automatickým vyrovnáváním PB a udržováním rovnováhy na devizových trzích → nestalo se
- *1979 ES vytvořilo Evropský měnový systém - základem je kompromis mezi systémem pružných a fixních kurzů*
- *3 základní pilíře:*
  - 1. Evropská měnová jednotka (ECU)*
  - 2. kurzový mechanismus*
  - 3. úvěrový mechanismus*

Evropská měnová unie

- *1998 Evropská rada s definitivní platností o vzniku společné evropské měny*
- *plnění tzv. konvergenčních kritérií*
  1. *deficit rozpočtu nižší než 3 % HDP*
  2. *státní dluh nepřevyšující 60 % HDP*
  3. *inflace nižší než průměr ve 3 zemích s nejnižší mírou navýšenou o 1,5 %*
  4. *dlouhodobé úrokové sazby max. o 2 % vyšší než byl průměr 3 zemí s nejnižšími sazbami*
  5. *stabilita směnného kurzu bez devalvace*

Problémy fungování eura

- *nemožnost používat směnný kurz jako nástroj hospodářské politiky*
- *krátkodobé náklady na zavedení*
- *obtížný návrat k národní měně*

- *rozdílný ekonomický vývoj v jednotlivých zemích*
- *podpora veřejnosti*
- *kurz eura k dolaru*

Děkuji za pozornost 😊

